

УДК 338.3: 330.3

Євдокимов Борис Михайлович

фінансовий директор

CERB GROUP, Болгарія

Евдокимов Борис Михайлович

финансовый директор

CERB GROUP, Болгария

Yevdokymov Borys

Finance Director

CERB GROUP, Bulgaria

Белялов Талят Енверович

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри підприємництва та бізнесу

Київський національний університет технологій та дизайну

Белялов Талят Энверович

доктор экономических наук, доцент,

заведующий кафедрой предпринимательства и бизнеса,

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Bielialov Taliat

Doctor of Economics, Associate Professor,

Head of the Department of Entrepreneurship and Business

Kyiv National University of Technology and Design

Приходько Ольга Миколаївна

кандидат наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри соціальної роботи

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Приходько Ольга Николаевна

*кандидат наук государственному управлению, доцент,
доцент кафедры социальной работы*

Днепровский национальный университет имени Олеся Гончара

Prykhodko Olga

*Candidate of Sciences in Public Administration, Assistant Professor,
Associate Professor at the Department of Social Work*

Oles Honchar Dnipro National University

Нечипорук Наталія Віталіївна

*кандидат економічних наук, завідувач кафедри фінансів та обліку
ЗВО «Відкритий міжнародний університет*

розвитку людини «Україна»

Нечипорук Наталия Витальевна

*кандидат экономических наук, заведующий кафедрой финансов и учета
ЗВО «Открытый международный университет*

развития человека «Украина»

Nechyporuk Nataliia

*PhD in Economics, Head of the Department of Finance and Accounting
Higher Education Institution "Open International University*

of Human Development "Ukraine"

**ЗРОСТАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ
СТІЙКІСТЮ**

**РОСТ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА
ПРЕДПРИЯТИЯ НА ПРИНЦИПАХ УПРАВЛЕНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ**

THE GROWTH OF THE INNOVATIVE AND INVESTMENT POTENTIAL OF THE ENTERPRISE BASED ON THE PRINCIPLES OF ECONOMIC SUSTAINABILITY MANAGEMENT

Анотація. В статті було проведено розробку методичних рекомендацій щодо аналізу, управління та кількісної оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу на базі показників сталого функціонування, а також рекомендацій щодо вибору ефективних напрямків інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, у тому числі: уточнено визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу. Було розроблено систему кількісних показників оцінки складових потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, що відрізняється показниками сталого функціонування промислового підприємства. У статті розроблено методику комплексної оцінки потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства, яка відрізняється урахуванням впливу базових складових цього потенціалу. Було запропоновано методичні рекомендації щодо вибору типу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, що відрізняються урахуванням досягнутого рівня його інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційний потенціал, економічна стійкість, сталий розвиток підприємства, складники потенціалу, рівні потенціалу, інтегральний показник, ринкові умови.

Аннотация. В статье была проведена разработка методических рекомендаций по анализу, управлению и количественной оценке инновационно-инвестиционного потенциала на базе показателей устойчивого функционирования, а также рекомендаций по выбору эффективных направлений инновационно-инвестиционного развития промышленного предприятия, в том числе: уточнено определение

инновационно-инвестиционного потенциала. Была разработана система количественных показателей оценки составляющих потенциала инновационно-инвестиционного развития промышленного предприятия, отличающаяся показателями устойчивого функционирования промышленного предприятия. В статье разработана методика комплексной оценки потенциала инновационно-инвестиционного развития предприятия, отличающаяся учетом влияния базовых составляющих этого потенциала. Были предложены методические рекомендации по выбору типа инновационно инвестиционного развития промышленного предприятия, отличающиеся учетом достигнутого уровня его инновационно инвестиционного потенциала.

Ключевые слова: *инновационно инвестиционный потенциал, экономическая устойчивость, устойчивое развитие предприятия, составляющие потенциала, уровни потенциала, интегральный показатель, рыночные условия.*

Summary. *The article developed guidelines for analysis, management and quantification of innovation and investment potential based on indicators of sustainable operation, as well as recommendations for choosing effective areas of innovation and investment development of industrial enterprises, including: definition of innovation and investment. The problem of ensuring sustainable innovation and investment development is becoming increasingly important for companies that set themselves the task of successful operation within a market economy. At most enterprises, innovation is based on the materialization of scientific knowledge that leads to the emergence of new designs of machines (products), materials and equipment, as well as new forms of organization and management of production. A system of quantitative indicators for assessing the components of the potential of innovation and investment development of an industrial enterprise has been developed, which differs in the indicators of*

sustainable operation of an industrial enterprise. The article develops a method of comprehensive assessment of the potential of innovation and investment development of the enterprise, which differs taking into account the impact of the basic components of this potential. Methodical recommendations on the choice of the type of innovation and investment development of an industrial enterprise were proposed, which differ taking into account the achieved level of its innovation and investment potential. Methodical recommendations on the choice of the most acceptable strategy of innovation and investment development of the enterprise based on the assessment of the level of its innovation and investment potential have been developed. A method for assessing the effectiveness of the innovation strategy of the enterprise has been developed, which together with the assessment of the dynamics of change in the potential of innovation and investment development allows to assess the prospects for sustainable innovation and investment development of industrial enterprises. Thus, if the company has a steady trend of growth of innovation and investment potential, we can say with sufficient confidence that its innovation and investment development is promising.

Keywords: *innovation and investment potential, economic stability, sustainable development of the enterprise, components of potential, levels of potential, integrated indicator, market conditions.*

Вступ та постановка проблеми. Проблема забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку та оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу набуває все більшого значення та актуальності для окремих промислових підприємств, галузей промисловості та національної економіки в цілому. В даний час все частіше говорять про інноваційно-інвестиційний розвиток, як про превалюючий тип розвитку сучасних промислових підприємств. Інновації як вирішальний чинник економічного розвитку стали виступати лише в період постіндустріальної

економіки. Іншими словами, сьогоденній етап розвитку економіки провідних країн світу визначається як інноваційний, як етап інформаційних технологій та економіки знань. Таким чином, проблема забезпечення сталого інноваційного і інвестиційного розвитку набуває все більшого значення для підприємств, що ставлять перед собою завдання успішного функціонування в межах ринкової економіки. На більшості підприємств інноваційна діяльність ґрунтується на матеріалізації наукових знань, що призводять до появи нових конструкцій машин (продуктів), матеріалів та обладнання, а також нових форм організації та управління виробництвом. Інноваційно-інвестиційна діяльність є вирішальним чинником розвитку як основного виробництва, а й в межах можливого освоєння нових сфер діяльності. Все це ставить перед підприємствами завдання формування та оцінки потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку, оскільки саме такий потенціал формує готовність підприємства здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність з метою економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку та інвестиційної забезпеченості підприємств висвітлені в наукових роботах таких дослідників як: Воронжак П. В., Гнатенко І.А., Губський Б.В., Денисенко М.П., Дериколенко О. М., Лижник Ю.Б., Лобас І.В., Македон В.В., Просович О. П., Філіппова С. В., Харів П.С. Але ми можемо констатувати, що питання, пов'язані з розробкою концепції інноваційно-інвестиційного розвитку, стають все більш актуальними в останні роки. Проте досі вони мало успішно вирішуються менеджментом вітчизняних промислових підприємств. Це свідчить про потребу подальшої розробки методичних і прикладних підходів щодо формування і оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу, як основи для формування стратегії сталого розвитку промислового підприємства.

Мета дослідження – метою статті є розробка методичного підходу щодо оцінювання і розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств, направленою на розвиток стратегічних позицій і можливостей в умовах трансформації економіки.

Результати дослідження. В останні десятиліття світова практика стратегічного планування та управління суб'єктами господарювання довела необхідність переходу від реактивної форми управління до управління на основі аналізу та прогнозів. Продуктом реалізації стратегічного планування є встановлення деяких загальних напрямів, які забезпечують зростання та зміцнення позицій організації. Комплексний характер саме інноваційного і інвестиційного фактора, поряд з високим рівнем невизначеності стратегічного розвитку, призводить до необхідності забезпечення стійкості інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства в цілому, так і за окремими функціональними сферами управління (виробнича, фінансова, організаційна, наукова тощо). При цьому прогнозування є складним завданням, що вимагає дотримання низки принципів, таких як системність, оптимальність, безперервність, адекватність [1, с. 71]. Так принцип системності характеризує необхідність забезпечення взаємопов'язаності та тісної супідрядності прогнозів розвитку об'єкта, елементів та прогнозного фону. Принцип оптимальності характеризує можливість вибору серед безлічі оптимальних рішень. Принцип адекватності передбачає як процес виявлення, а й оцінку ступеня стійкості тенденцій та взаємозв'язків у розвитку підприємства тощо. Дотримання цих принципів призводить до необхідності виконання двох умов: визначення системи прогнозованих показників та вибору ефективного методу прогнозування.

Неможливо оминати питання оцінки стійкості розвитку підприємства. Так ряд авторів [2; 3] пропонує використовувати в якості

показника оцінки стійкості розвитку підприємства наступне співвідношення:

$$\frac{d\{\sum z_j\}}{dt} > 0 \quad (1)$$

де: $\{Z_j\}$ – сукупність основних показників діяльності підприємства.

Основні показники діяльності підприємства можуть бути включені до складу коефіцієнта інноваційно-інвестиційного потенціалу. Під стійким інноваційним розвитком промислового підприємства розуміється такий його стан у довгостроковій перспективі, у якому основні параметри, що характеризують його інноваційно-інвестиційний потенціал, мають постійну тенденцію до зростання [4, с. 5]. Це можна уявити, використовуючи (2):

$$\frac{dK_{u.n.}}{dt} > 0 \quad (2)$$

де: $K_{u.n.}$ – інноваційно-інвестиційний потенціал промислового підприємства.

Таким чином, якщо підприємство має стійку тенденцію зростання показника інноваційно-інвестиційного потенціалу, можна з достатньою часткою впевненості говорити про те, що воно має гарні перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку. Процес формування системи показників прогнозування має здійснюватися в такий спосіб, щоб вирішити проблему оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу в усіх галузях діяльності підприємства [5]. Поряд з цим, структура системи показників повинна відповідати структурі стратегій, що формуються (основна стратегія, конкурентна (ділова) стратегія, функціональні стратегії). Обрані під час діагностики показники можуть бути включені до адаптивної системи планування, що поряд з моніторингом найбільш значущих факторів, що мають невизначений характер, може стати основою системи забезпечення сталого інноваційно-інвестиційного розвитку

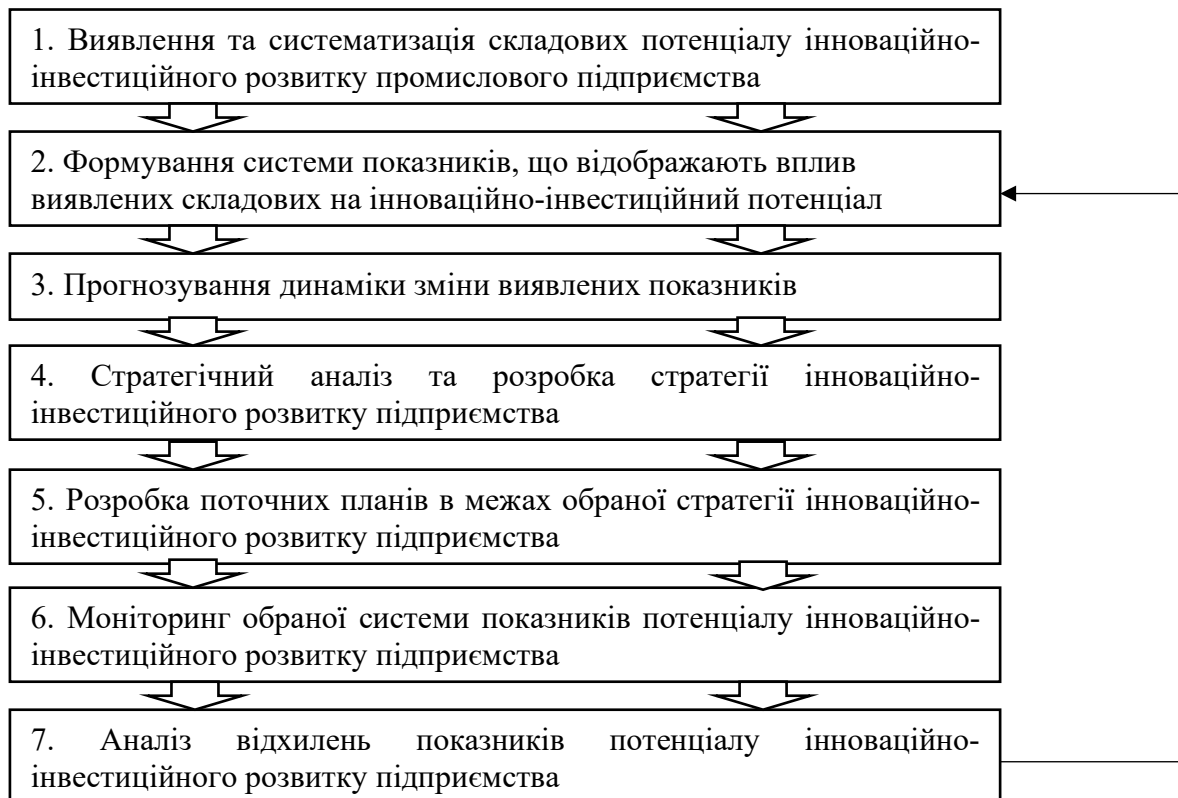

підприємства. Прогноз тенденцій зміни моніторингових показників усередині допустимих кордонів дозволяє передбачити небажані відхилення і, тим самим, здійснити раннє виявлення джерел та причин відхилень, що намітилися [6, с. 121-122].

Висока ефективність запропонованої схеми досягається за рахунок того, що необхідність прогнозування можливої зміни значень факторів виникає тільки у разі їхнього серйозного відхилення, а також застосуванням детермінованих методів прогнозування. У разі необхідності, адаптація до змін довкілля може бути досягнуто з допомогою коригувальних заходів (рис. 1).

Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств характеризується такими основними ознаками [8]:

- інноваційний характер місії, філософії та цілей компанії;
- гнучкі групові організаційні форми;
- перетворюючий характер менеджменту;
- підприємницька поведінка, спрямоване на використання високих технологій;
- масова творча активність, спрямовану пошук нових можливостей;
- усвідомлена необхідність змін у компанії як чинника її адаптивності до зміни зовнішнього середовища;
- накопичення інформації та знань, як рушійної сили внутрішніх можливостей підприємства;
- новий тип людських ресурсів та характер відносин між співробітниками підприємства.

Рис. 1. Схема планування сталого інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства

Джерело: побудовано за [7]

Говорячи про інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства, слід зазначити, що ключовим, базовим поняттям у цій галузі є «інноваційно-інвестиційний потенціал». Ми можемо виділити цілу низку різновидів інноваційно-інвестиційного потенціалу – країни, регіону, галузі, науково-дослідних установ і безпосередньо підприємств. У сучасних ринкових умовах, що швидко змінюються, від підприємств потрібні інші, нові методи управління. Скорочення життєвого циклу продукту, зростаючі потреби ринку і споживачів змушують виробників пристосовуватися до кон'юнктури, що змінюється. У лідерах виявляється той, хто найшвидше здатний реагувати на зміни та втілювати в життя задумане, тобто використовувати свій інноваційно-інвестиційний потенціал [9]. Інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства фактично забезпечує

можливість його подальшого розвитку. Але важливим є не тільки володіння цим фактором, а й здатність ефективно реалізовувати його.

Наразі в українській економіці спостерігається диспропорція між наявністю інноваційних можливостей та їх реальним втіленням на практиці. Небагато підприємств в Україні мають сильний інноваційно-інвестиційний потенціал, але ще менше можуть ефективно його використати. Проблема пов'язана з відсутністю комплексних досліджень, методологічних розробок та концептуальних підходів до оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу та ефективності його використання. З огляду на ці причини, дослідження потенціалу підприємства є актуальним завданням.

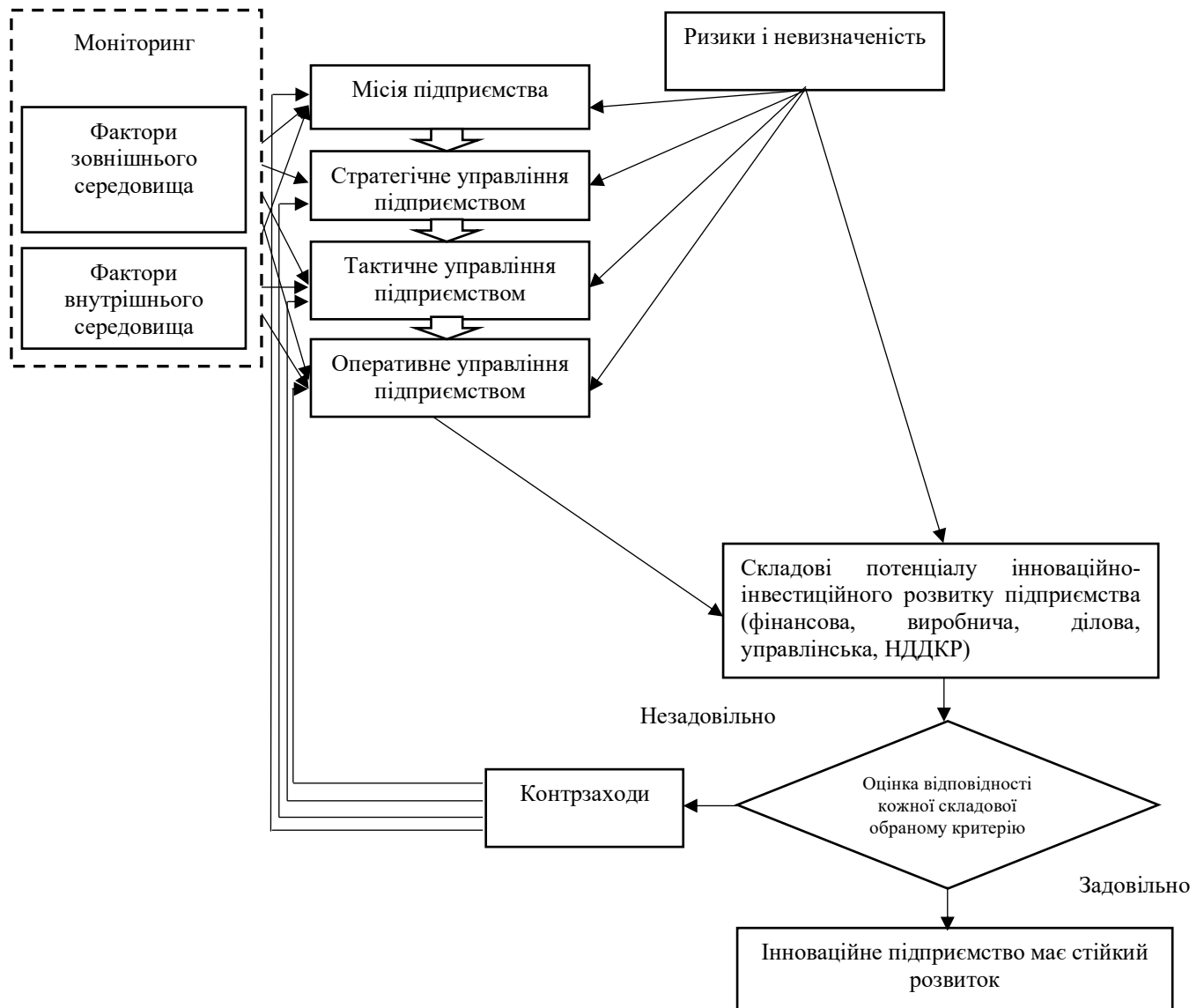
Беручи до уваги вищевикладене, категорію «інноваційно-інвестиційний потенціал» цілком можна трактувати як здатність системи до трансформації фактичного порядку речей у новий стан з метою задоволення існуючих або знову виникаючих потреб (суб'єкта-новатора, споживача, ринку тощо). При цьому ефективне використання інноваційно-інвестиційного потенціалу уможлиблює перехід від прихованої можливості до явної реальності, тобто з одного стану в інший (а саме від традиційного, що існує до нового). Отже, інноваційно-інвестиційний потенціал – це свого роду характеристика здатності системи до зміни, покращення, прогрес [10, с. 302-304].

Як представлено на рис. 2. як наголошувалося раніше, формування сталого економічного розвитку підприємства починається з моменту вибору місії підприємства, а саме визначення призначення та ролі підприємства у національній соціально-економічній системі.

На наш погляд вкрай важливо відобразити у визначенні інноваційно-інвестиційного потенціалу прагнення підприємства до розвитку взагалі, та інноваційно-інвестиційного розвитку, як найбільш прогресивного на даний момент його напрямку. Ефективне управління підприємством у ринкових

умовах передбачає наявність стратегії забезпечення його сталого розвитку. Оскільки всі підприємства здійснюють свою діяльність в умовах нестабільного соціально-економічного середовища, що динамічно змінюється, виникає необхідність у методиці забезпечення економічної стійкості підприємства, з тим щоб, зрештою, створити умови для його сталого інноваційно-інвестиційного розвитку [11, с. 127]. Забезпечення економічної стійкості підприємства пов'язують із необхідністю сталого інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. Оскільки саме економічна стійкість підприємства багато в чому визначає його інноваційно-інвестиційний потенціал, тобто готовність підприємства здійснювати інноваційну діяльність із метою економічного розвитку.

Механізм формування місії підприємства полягає у перевірці можливості реалізації основних концептуальних ідей про статус підприємства з урахуванням перспектив (внутрішніх та зовнішніх можливостей, тенденцій, шансів, ризиків) та основних, що впливають на конкурентний статус підприємства, факторів. Оскільки підприємство відноситься до динамічно розвиваються з постійно змінними умовами функціонування, забезпечення потенціалу його розвитку в тривалій перспективі є складним комплексним завданням [12]. Необхідною умовою прийняття обґрунтованих рішень, спрямованих на забезпечення успішного інноваційно-інвестиційного розвитку об'єкта господарювання та реалізації інноваційної стратегії, спрямованої на сталий розвиток, є кількісна оцінка потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства.

Рис. 2. Модель управління інноваційно-інвестиційним розвитком промислового підприємства

Джерело: розроблено авторами

Вивчення фундаментальних робіт та новітніх розробок у галузі економіки та управління підприємством дозволило зробити висновок про відсутність єдиного підходу до оцінки потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. У зв'язку з цим комплексний розгляд поняття інноваційно-інвестиційного потенціалу здійснюється з позицій системного підходу до розробки методичного підходу та безпосередньої оцінки потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку

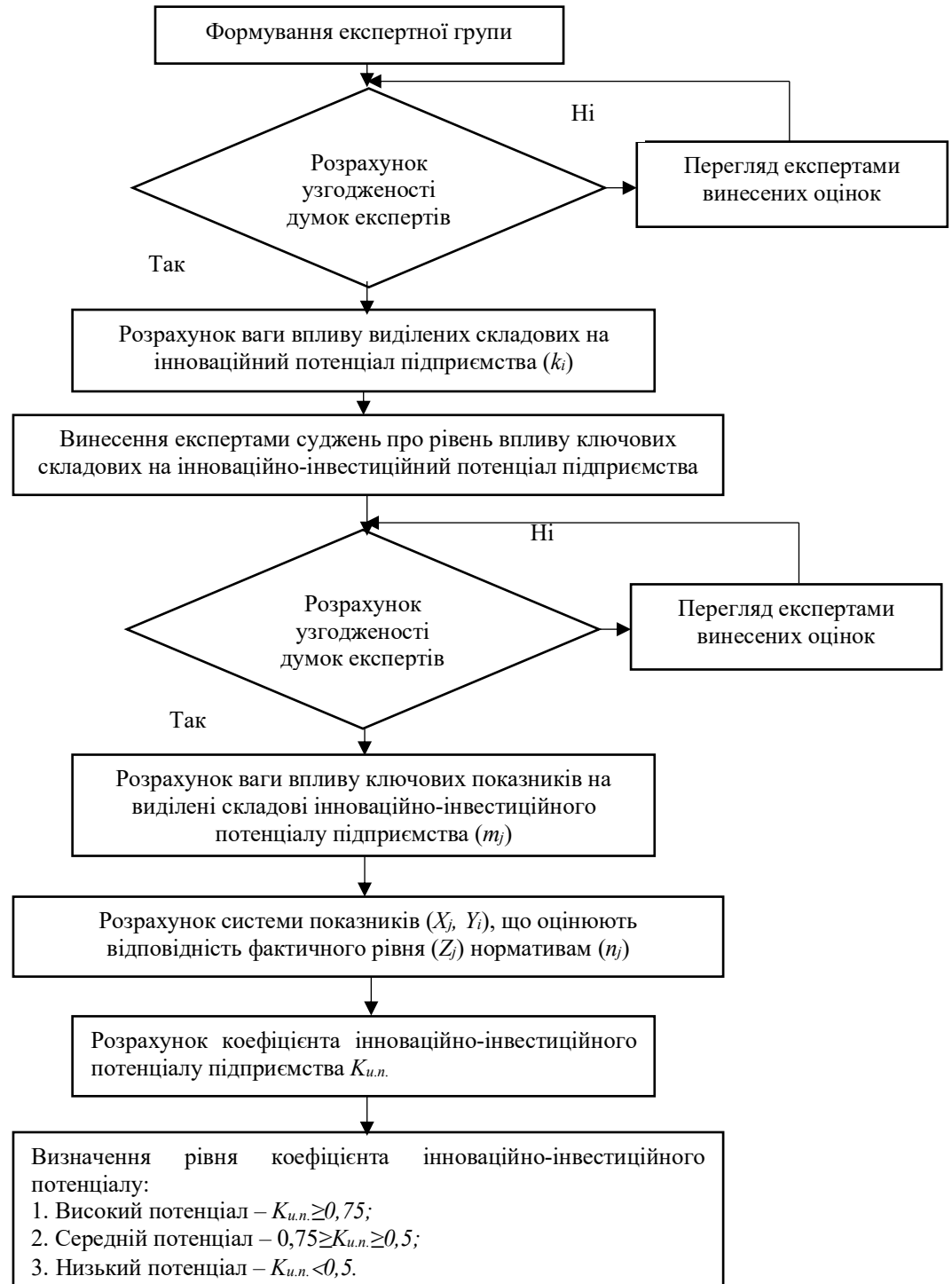
промислового підприємства як локальної соціально-економічної системи [13, с. 64]. Для розробки моделі аналізу стану інноваційно-інвестиційного потенціалу запропоновано систему індикаторів (табл. 1., рис. 3).

Таблиця 1

Система базових показників економічної стійкості

Складові інноваційно-інвестиційного потенціалу	Вага впливу на інноваційно-інвестиційний потенціал в цілому (k_i)	Показники складових інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства	Вага впливу показника на відповідну складову інноваційно-інвестиційного потенціалу (m_j)	Нормативне значення показника (для досліджуваного підприємства) (n_j)
Фінансова	k_1	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	m_1	n_1
		Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	m_2	n_2
		Коефіцієнт поточної ліквідності	m_3	n_3
		Чистий оборотний капітал	m_4	n_4
Виробнича	k_2	Частка основних засобів у загальних активах	m_5	n_5
		Частка виробничих запасів у поточних активах	m_6	n_6
		Коефіцієнт використання встановленого обладнання	m_7	n_7
		Коефіцієнт оновлення основних фондів	m_8	n_8
		Коефіцієнт можливого введення в дію нових виробничих потужностей	m_9	n_9
Ділова	k_3	Фондовіддача	m_{10}	n_{10}
		Коефіцієнт оборотності капіталу	m_{11}	n_{11}
		Коефіцієнт оборотності запасів	m_{12}	n_{12}
		Вироблення	m_{13}	n_{13}
		Загальна рентабельність основної діяльності	m_{14}	n_{14}
Операційна	k_4	Частка витрат на управління у загальних витратах	m_{15}	n_{15}
		Частка кваліфікованих працівників у загальному складі виробничого персоналу	m_{16}	n_{16}
		Коефіцієнт забезпеченості трудовими ресурсами	m_{17}	n_{17}
НДДКР	k_5	Частка нових технологій в основному виробництві	m_{18}	n_{18}
		Частка нової продукції у загальному обсязі виробництва	m_{19}	n_{19}
		Частка витрат на НДДКР у собівартості продукції	m_{20}	n_{20}

Джерело: розроблено авторами

Рис. 3. Алгоритм проведення оцінювання рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства ($K_{u.n.}$)

Джерело: розроблено авторами

Ця система показників, з одного боку, дозволяє відповісти на питання, який поточний інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства, а з іншого боку, включає найбільш важливі показники по

кожній із складових інноваційно-інвестиційного потенціалу, що забезпечує повноту і комплексність його оцінки.

На основі системи показників усіх складових інноваційно-інвестиційного нами пропонується наступна комплексна оцінка потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства:

$$K_{u.n.} = \sum_{i=1}^n k_i \times Y_i \quad (3)$$

де: n – кількість складових інноваційно-інвестиційного потенціалу, включених до комплексної оцінки;

k_i – коефіцієнти значимості впливу i -ої складової інноваційно-інвестиційного потенціалу:

$$\sum_{i=1}^n k_i = 1 \quad (4)$$

Y_i – відносні показники, що характеризують кожну i -у складову інноваційно-інвестиційного потенціалу.

В свою чергу:

$$\begin{aligned} Y_1 &= m_1 X_1 + m_2 X_2 + m_3 X_3 + m_4 X_4; \\ Y_2 &= m_5 X_5 + m_6 X_6 + m_7 X_7 + m_8 X_8 + m_9 X_9; \\ Y_3 &= m_{10} X_{10} + m_{11} X_{11} + m_{12} X_{12} + m_{13} X_{13} + m_{14} X_{14}; \\ Y_4 &= m_{15} X_{15} + m_{16} X_{16} + m_{17} X_{17}; \\ Y_5 &= m_{18} X_{18} + m_{19} X_{19} + m_{20} X_{20}. \end{aligned} \quad (5)$$

де: $m_1 \dots m_{20}$ – коефіцієнти, що враховують значущість впливу показника на відповідну складову інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства;

$X_1 \dots X_{20}$ – індекси, що характеризують ступінь відповідності значень показників фінансової, виробничої, ділової, управлінської та НДДКР складової інноваційно-інвестиційного потенціалу нормативним значенням цих показників.

Сумарне значення вагових коефіцієнтів всіх показників усередині кожної зі складових інноваційно-інвестиційного потенціалу дорівнює одиниці, тобто:

$$\begin{aligned}m_1 + m_2 + m_3 + m_4 &= 1; \\m_5 + m_6 + m_7 + m_8 + m_9 &= 1; \\m_{10} + m_{11} + m_{12} + m_{13} + m_{14}; \\m_{15}X_{15} + m_{16} + m_{17}; \\m_{18} + m_{19} + m_{20}.\end{aligned}\tag{6}$$

Таким чином, комплексний показник інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства може бути представлений у розгорнутому вигляді:

$$\begin{aligned}K_{u.n.} = &k_1(m_1X_1 + m_2X_2 + m_3X_3 + m_4X_4) + k_2(m_5X_5 + m_6X_6 + m_7X_7 + m_8X_8 + m_9X_9) + \\&+ k_3(m_{10}X_{10} + m_{11}X_{11} + m_{12}X_{12} + m_{13}X_{13} + m_{14}X_{14}) + k_4(m_{15}X_{15} + m_{16}X_{16} + m_{17}X_{17}) + \\&+ k_5(m_{18}X_{18} + m_{19}X_{19} + m_{20}X_{20})\end{aligned}\tag{7}$$

На підставі аналізу даних фінансової звітності підприємства та в результаті розрахунку комплексного показника інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства згідно формули (7) можна зробити висновок про рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу, що склався на підприємстві на момент проведення аналізу.

Залежно від розрахункового значення $K_{u.n.}$ нами виділені такі рівні інноваційно-інвестиційного потенціалу: 1) високий інноваційно-інвестиційний потенціал, 2) середній інноваційно-інвестиційний потенціал і 3) низький інноваційно-інвестиційний потенціал, на основі яких підприємства можуть приймати рішення про вибір кращої стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку [14]. На нашу думку доцільно виділити такі групи рівня потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, залежно від розрахункового значення $K_{u.n.}$ (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення рівня потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, залежно від значення інтегрального показника $K_{u.n.}$

Рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства	Значення коефіцієнта інноваційно-інвестиційного потенціалу $K_{u.n.}$	Коротка характеристика стану інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства (за групами)
Високий інноваційно-інвестиційний потенціал	$K_{u.n.} \geq 0,75$	Підприємство має досить високий потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку, а отже, за необхідності, готове до забезпечення реалізації досить активної наступальної інноваційної стратегії розвитку.
Середній інноваційно-інвестиційний потенціал	$0,75 \geq K_{u.n.} \geq 0,5$	Рівень потенціалу свідчить, що у підприємстві є передумови для успішного інноваційно-інвестиційного розвитку, проте, підприємство має досить обмеженими ресурсами. Це ставить керівництво підприємства перед необхідністю вибору та реалізації виваженої інноваційної і інвестиційної політики.
Низький інноваційно-інвестиційний потенціал	$K_{u.n.} < 0,5$	Підприємство не має достатнього рівня потенціалу і терміново потребує заходів щодо його підвищення. Найчастіше таке покращення ситуації має досягатися в межах реалізації пасивної оборонної інноваційної стратегії, з тим, щоб підвищити ефективність діяльності за рахунок покращуючих інновацій та не допустити можливого кризового стану.

Таким чином на основі фактичних значень показників Z_j ($j=1, \dots, 20$), розраховані їх відхилення від нормативів X_j ($j=1, \dots, 20$), які дозволяють оцінити, як фактичний рівень складових інноваційно-інвестиційного потенціалу Y_i ($i=1, \dots, 5$), і потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства загалом з допомогою $K_{u.n.}$.

На основі значень даного коефіцієнта, який включив цілу систему показників з урахуванням впливу кожного з них на інноваційно-інвестиційний потенціал і пропонується розробляти систему нововведень в рамках інноваційної стратегії підприємства. Отже створювана система оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу повинна мати інструменти

моделювання процесів, виявлення проблем, «обкатки» їх на моделях. В результаті система управління повинна дозволити проводити комплексне (системне) моделювання ситуацій з максимальним наближенням до реальних умов.

Процес реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу припускає здатність підприємства сприйняти і проаналізувати закономірності взаємодії між потребами ринку, споживчим попитом, діяльністю конкурентів і якістю їх продукції з потребами і можливостями підприємства [15].

Потоки прямують від першоджерела (постачальника, виробника) початкового (для підприємства) сировини (компонентів, комплектуючих, матеріалів, послуг, грошей тощо) до кінцевого споживача (замовника) продукції. Таке орієнтоване управління – наскрізне (від «початкової» до «кінцевої» точки) управління дозволяє добитися максимальних ефектів за рахунок можливості бачити усі «наскрізні» залежності процесів і етапів і виявляти і реалізовувати резерви. За рахунок управління усім ланцюжком набуття потенціалу досягається його висока результативність і можливість сталого стратегічного розвитку. Відповідно до цієї умови пропонується розглянути і вибрати структуру набуття інноваційно-інвестиційного потенціалу, яка має бути такою, щоб уся робота була сконцентрована на конкретній стратегії і конкретному результаті.

1. Можливість правильно визначити необхідність змін. Зміни характеризуються різноманіттям змінних - від ефективності вироблених витрат до диференціації діапазону продукції, включаючи її змінні якості, відношення підприємства до ризику і тому подібне. Крім того, при створенні умов необхідних змін слід враховувати, що система повинна оперативно реагувати не лише на зміни, що відбуваються у внутрішній і зовнішній інфраструктурі, але і на тенденції, що намічаються, виникають в результаті дії інших різних відомих чинників.

2. Здатність розробки стратегії. В процесі створення системи стратегічного управління необхідно враховувати також, що усі комбінації, закладені в роботу експертній системі по вибору стратегії, повинні забезпечувати підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства. Таким чином, необхідність змін повинна викликати моделювання стратегій, які свідомо призводять до кращих результатів виробничо-економічної діяльності підприємства.

3. Здатність реалізації вибраної стратегії. Реалізація цієї умови вимагає розробки чітко структурованої системи стратегічного управління і планування, що передбачає можливість аналізу різних варіантів в динаміці.

4. Сприйняття ризиків, уміння їх оцінювати, сумісність проектів з можливими ризиками для підприємства; наявність необхідного «запасу міцності».

5. Відповідність ідей проектів загальної стратегії і стратегії ризик-менеджменту.

В межах вказаних умов особливу увагу необхідно приділити економічному, кількісному, якісному аспектам набуття і реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Економічний аспект повинен відображати підвищення прибутковості на вкладений капітал, збільшення прибутку і може бути формалізований таким чином: необхідно визначити обсяги випуску продукції N_i по кожному i -му виду продукції ($i = \overline{1, n}$; n – кількість видів продукції, що випускається) так, щоб цільова функція набувала максимального значення при системі обмежень на виробничі і сировинні ресурси:

$$Z = \sum_{i=1}^n f_i(N_1, \dots, N_n) \rightarrow \max \quad (8)$$

$$\sum_{i=1}^n \alpha_{ij} N_i \leq M_j, \quad j = \overline{1, m}, \quad (9)$$

де: α_{ij} – витрата j -го виду ресурсу на виробництво одиниці i -го виду продукції;

$j = \overline{1, m}$, m – кількість видів сировинних і виробничих ресурсів;

M_j – наявна кількість ресурсів j -го виду на підприємстві в даному періоді планування Δt .

Кількісний аспект виражається у вигляді частки підприємства на ринку або обсягів продажів. В цьому випадку цільова функція може бути визначена наступним чином:

$$Z = \sum_{i=1}^n (P'_i - P_i) \rightarrow \min, \quad (10)$$

де: P'_i – максимально можлива місткість ринку по i -у виду продукції за період часу Δt ;

P_i – обсяги продажів по i -му виду продукції за той же період часу.

Система обмежень формується аналогічно системі (9).

Якісний аспект характеризує споживчі якості продукції. Аспект розвитку пов'язаний з диверсифікацією діяльності підприємства. Тут велику роль грають вибір, оцінка і впровадження різного роду інновацій. Особливе значення для успішного проведення реструктуризації має, як було сказано, правильно розроблена стратегія. Вхідними параметрами в систему стратегічного планування IP є повна сукупність цих маркетингових досліджень: ціна, можливі обсяги реалізації, вимоги до сервісного обслуговування в розрізі кожного виду продукції, по кожному періоду часу Δt_i і кожному регіону R_i ; дані про конкурентів, постачальників і інших суб'єктів ринку [2].

Розробка моделі реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу є центральною ланкою в системі стратегічного планування. Формування моделі базується на виборі інвестиційної моделі і інноваційної стратегії (рис. 4).

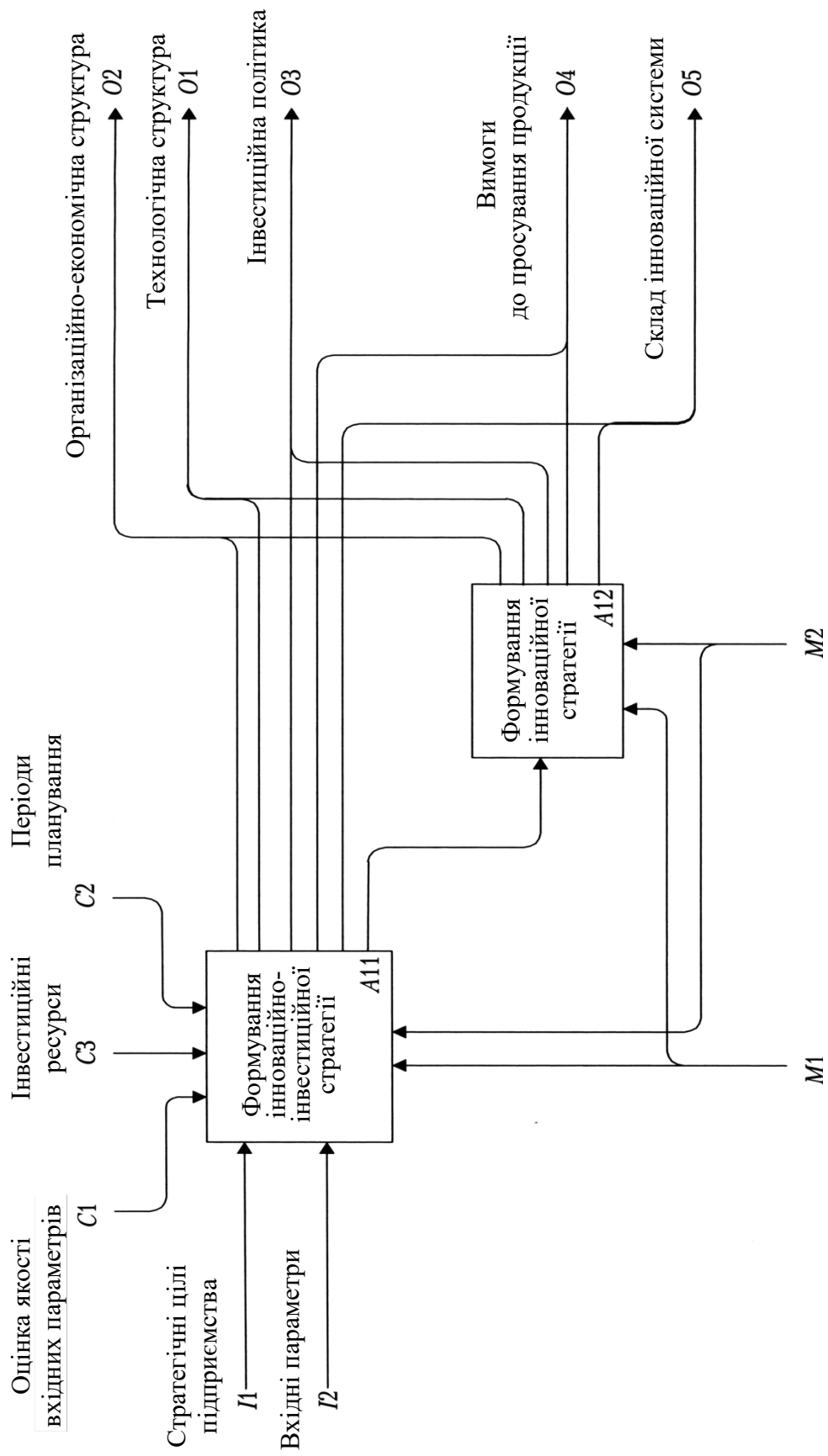

Рис. 4. Організаційна модель формування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства

Джерело: побудовано авторами

На підставі отриманих результатів формуються блоки даних по: організаційно-економічній, технологічній, інвестиційній структурі, складу виробничої системи. Взаємозв'язок і взаємовплив стадій формування інвестиційної і інноваційної стратегій є найбільш складним і багатоаспектним процесом при створенні організаційно-економічної системи, що забезпечує адаптацію усіх її параметрів до впливу зовнішнього середовища. Оскільки основні показники діяльності підприємства включені до складу показника інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства, то можна говорити про те, що під стійким інноваційним розвитком розуміється такий його стан у тривалій перспективі, за якого ці показники мають постійну тенденцію до зростання.

Висновки. Уточнено визначення такого ключового поняття як «інноваційно-інвестиційний потенціал», як наявності у підприємства можливостей, тобто різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні науково-технічні та інші ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей інноваційно-інвестиційного розвитку, яке дозволило перейти до розробки класифікації складових потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства. Розроблено методiku оцінки рівня потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства, що включила найважливіші показники кожної з базових складових потенціалу, що дозволяє за даними фінансової звітності підприємства провести оцінку досягнутого рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу, а також намітити шляхи його підвищення.

Розроблено методичні рекомендації щодо вибору найбільш прийнятної стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства на базі оцінки рівня його інноваційно-інвестиційного потенціалу. Розроблено методiku оцінки ефективності інноваційної стратегії підприємства, що

разом із оцінкою динаміки зміни показника потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку дозволяє оцінити перспективи сталого інноваційно-інвестиційного розвитку промислового підприємства. Таким чином, якщо підприємство має стійку тенденцію зростання показника інноваційно-інвестиційного потенціалу, можна з достатньою часткою впевненості говорити про те, що його інноваційно-інвестиційний розвиток є перспективним.

Література

1. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Науковий журнал "Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії". 2018. № 6 (18). С. 70-74.
2. Македон В.В., Рубець Д.С. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: теорія та методологія. Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Технічний прогрес і ефективність виробництва. 2013. № 45(1018). С. 75–86.
3. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro_industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. P. 129-135.
4. Лобас І.В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України Державне управління: теорія та практика. 2011. № 2. С. 1-7. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>
5. Makedon V., Drobyazko S., Shevtsova H., Maslosh O., Kasatkina M. Providing security for the development of high-technology organizations. Journal of Security and Sustainability Issues. 2019. 8(4). P. 1313-1331. doi: [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4\(18\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4(18))

6. Губський Б.В. Інвестиційні процеси у глобальному середовищі. Київ : Наукова думка, 2012. 390 с.
7. Воронжак П. В., Філіппова С. В. Організаційно-економічний інструментарій стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств та смарт-підхід. Одеса : ФОП Бондаренко М.О., 2015. 276 с.
8. Чухрай Н. І., Просович О. П. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства. Львів : Вид-во Львівська політехніка, 2015. 500 с.
9. Дериколенко О. М. Венчурна діяльність промислових підприємств: теорія, методологія, практика. Суми : Мрія, 2016. 304 с.
10. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід : монографія / М.П. Денисенко та ін. ; за ред. д.е.н., проф. М.П. Денисенка, д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. Суми : Університетська книга, 2008. С. 288–320.
11. Лижник Ю.Б. Динаміка інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств України. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2011. № 2(54). С. 123–130.
12. Харів П.С., Микитюк П.П. Аналіз стану інноваційного розвитку промислових підприємств та шляхи його стимулювання. Економічний аналіз. 2014. Т. 16(2). С. 187–195.
13. Євась Т.В., Соколовський В.С. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори, що на неї впливають. Подільський науковий вісник. 2017. № 2. С. 61-64.
14. Ларка Л.С. Обґрунтування господарських рішень, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства. Вісник НТУ "Харківський політехнічний інститут". 2017. № 46. С. 100-103.

15. Янковська В.А., Гончарова Д.О. Основні умови інвестиційної привабливості українських підприємств. Інфраструктура ринку. 2019. № 33. С. 335-339.

References

1. Hnatenko, I. (2018), Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship, *Ekonomichnyj visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademiji*_Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy, vol. 6(18), pp. 70-74.
2. Makedon, V.V., Rubets, D.S. (2013). *Stratehichniy innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: teoriia ta metodolohiia* [Strategic innovative development of enterprises: theory and methodology, in Ukrainian]. Bulletin of NTU "KhPI". Series: Technical progress and production efficiency, 45(1018), pp. 75–86.
3. Brockova, K., Rossokha, V., Chaban, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agroindustrial production", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43.1, pp. 129-135.
4. Lobas, I. (2011). *Osoblyvosti innovacijno-investycijnoi polityky Ukrainy* [Features of innovation and investment policy of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnja: teoriija ta praktyka*, [online], no. 2, pp.1–7. Available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>
5. Makedon, V., Drobyazko, S., Shevtsova, H., Maslosh, O., Kasatkina, M. (2019). Providing security for the development of high-technology organizations, *Journal of Security and Sustainability Issues* 8(4), pp. 1313-1331. doi: [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4\(18\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4(18))
6. Ghubsjkyj, B. (2012). *Investycijni Procesy U Ghlobaljnomu Seredovyshhi*. *Naukova dumka*, p. 390.

7. Voronzhak, P. V. & Filippova, S. V. (2015). Orhanizatsiino-ekonomichnyi instrumentarii stratehii innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpryiemstv ta smart-pidkhid [Organizational and economic tools of industrial enterprise innovation strategy and smart approach.]. Odesa: FOP Bondarenko M.O. [in Ukrainian].
8. Chukhrai, N. I. & Prosovykh, O. P. (2015). Stratehichne upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pidpryiemstva [Strategic management of enterprise innovation development]. Lviv : Vyd-vo Lvivska politekhnika [in Ukrainian].
9. Derykolenko, O. M. (2016). Venchurna diialnist promyslovykh pidpryiemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka [Venture Activity of Industrial Enterprises: Theory, Methodology, Practice.]. Sumy: Mriia [in Ukrainian].
10. Denysenko M.P. (2008). Investytsiino-innovatsiina diial'nist': teoriia, praktyka, dosvid [Investment and innovation activity: theory, practice and experience]. Sumy: VTD «Universytets'ka knyha».
11. Lyzhnyk Yu.B. (2011). Dynamika investytsiino-innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryiemstv Ukrayiny [Dynamics of investment and innovation activities of the enterprises of Ukraine]. Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia, no. 2(54), pp. 123–130.
12. Khariv P.S., Mykytiuk P.P. (2014). Analiz stanu innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpryiemstv ta shliakhy yoho stymuliuvannia [Analysis of the state of innovative development of industrial enterprises and ways of its stimulation]. Ekonomichnyi analiz, vol. 16 (2), pp. 187–195.
13. Yevas', T. V. and Sokolovs'kyj, V. S. (2017), "Investment attractiveness of the enterprise and the factors that affect it", Podil's'kyj naukovyj visnyk, vol. 2, pp. 61-64.

14. Larka, L. S. (2017). Substantiation of business decisions that affect the investment attractiveness of the enterprise, *Visnyk NTU "Kharkivs'kyj politekhnichnyj instytut"*, vol. 46, pp. 100-103.
15. Yankovs'ka, V. A. and Honcharova, D. O. (2019). Basic conditions of investment attractiveness of Ukrainian enterprises, *Infrastruktura rynku*, vol. 33, pp. 335-339.